

Grunnleggende tekniske krav og spesifikasjoner til "funksjonell" vegoppmerking

Kai Sørensen

EN 1436 "Road marking materials - Road marking performance for road users

Retrorefleksion i tør tilstand	Synlighed i billygtebelysning
Retrorefleksion i våd tilstand	
Almindelig refleksion	Synlighed i dagslys og vejbelysning
Farver i billygtebelysning *)	Skelnen mellem hvide og gule vejstriber
Farver i dagslys og vejbelysning	
Friktion	Sikkerhed mod fald/udskridning
*) under indarbejdelse i EN 1436, som pt. Revideres.	

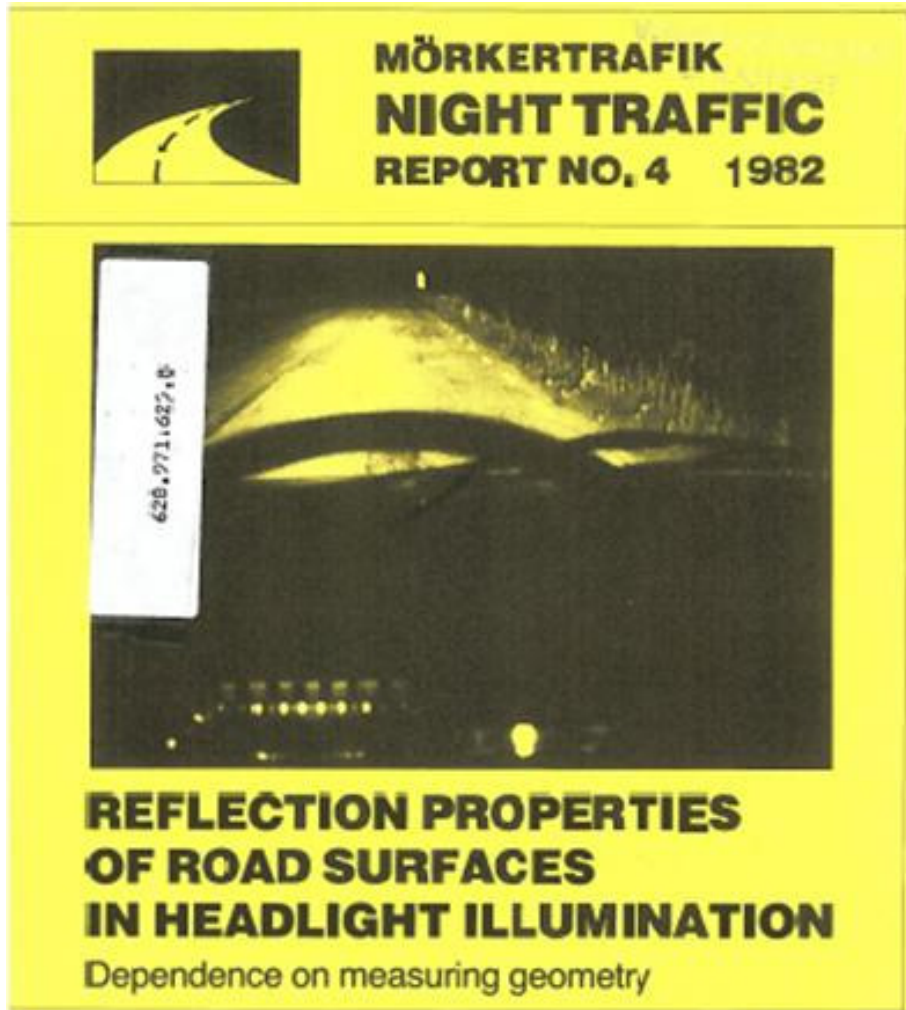
EN 1436 definerer parametrene, og angiver klasser og målemetoder for dem

Alle europæiske lande har vejregler/udbudsforskrifter, der er baseret på EN 1436

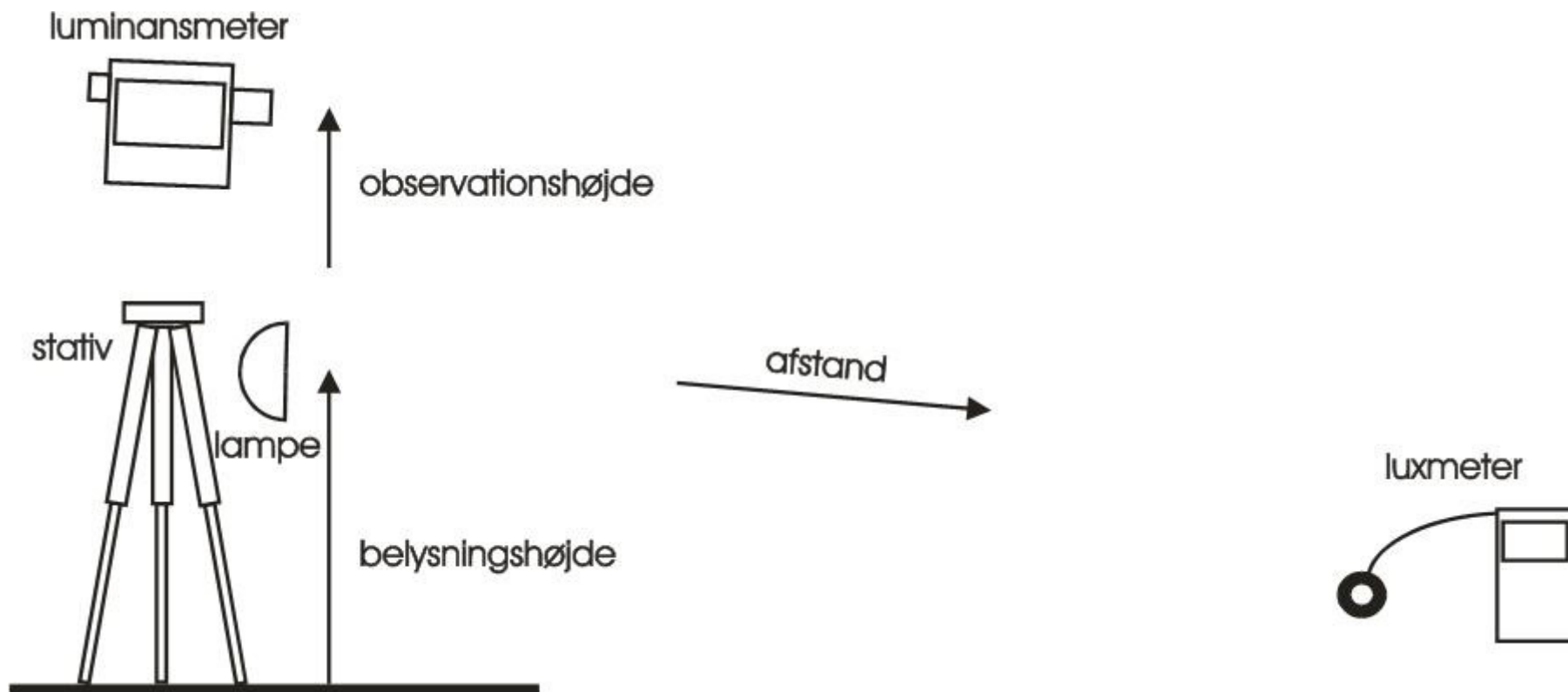
Koefficient for retroreflekteret luminans $R_L = 1000 \times L/E$
($\text{mcd} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{lx}^{-1}$)

Hvordan afhænger R_L af målevinklerne for vejbelægninger (NMF projekt) ?

Opstilling til måling

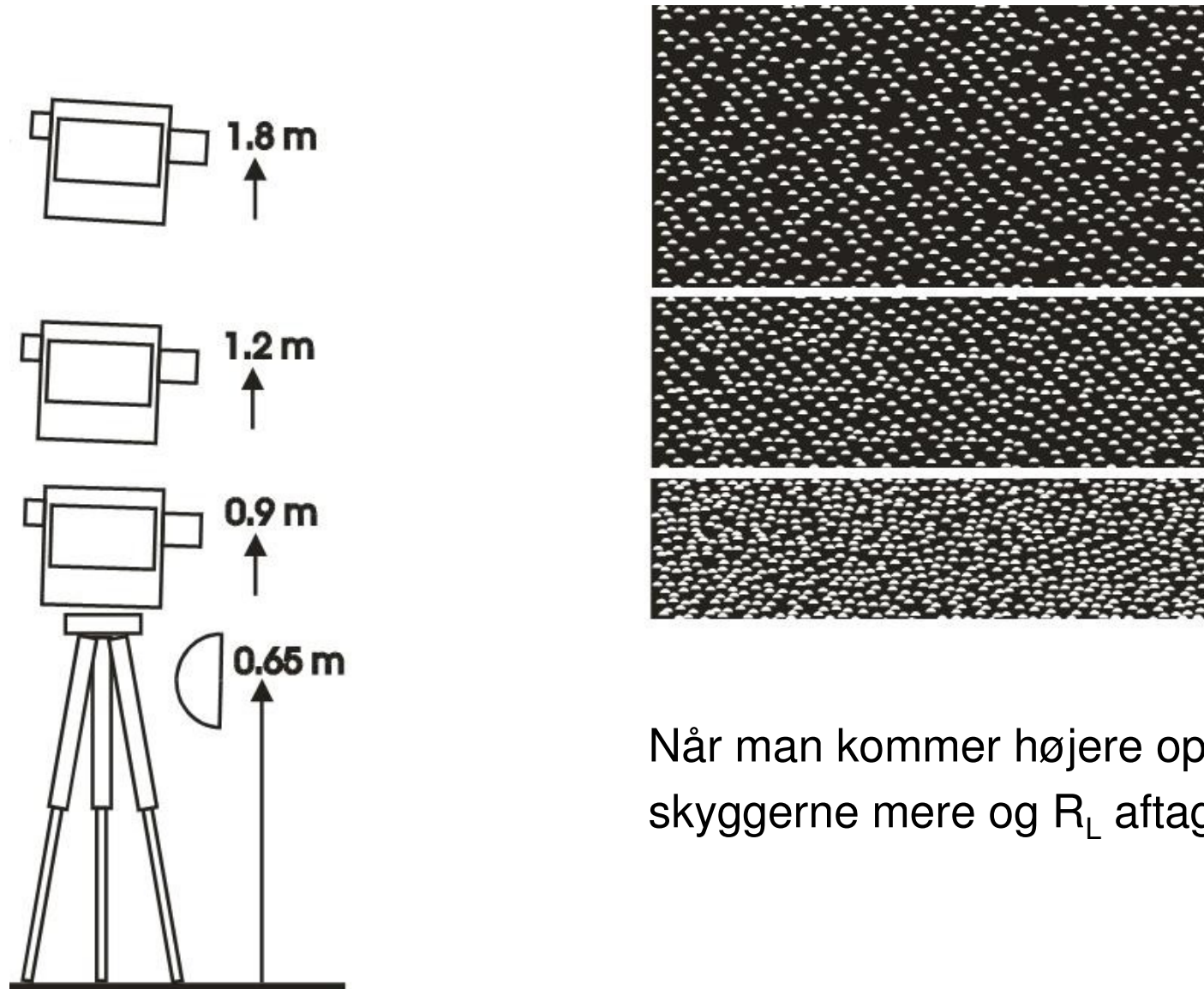

Resultat for vejbelægninger

R_L er:

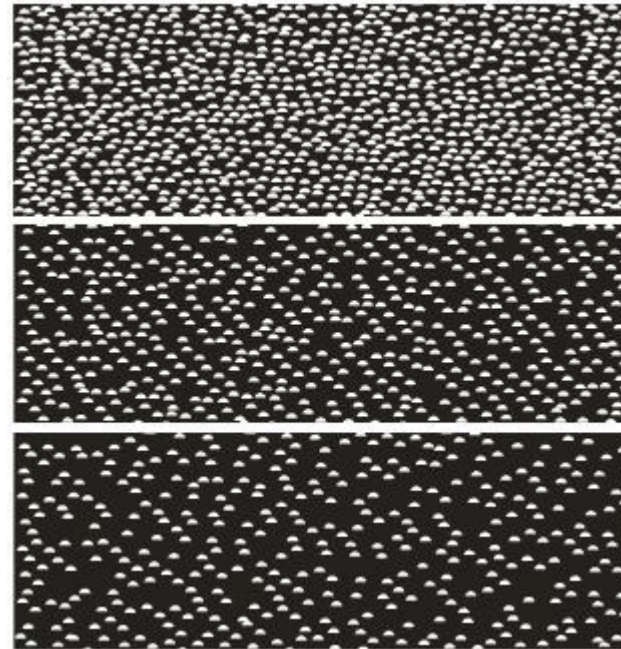
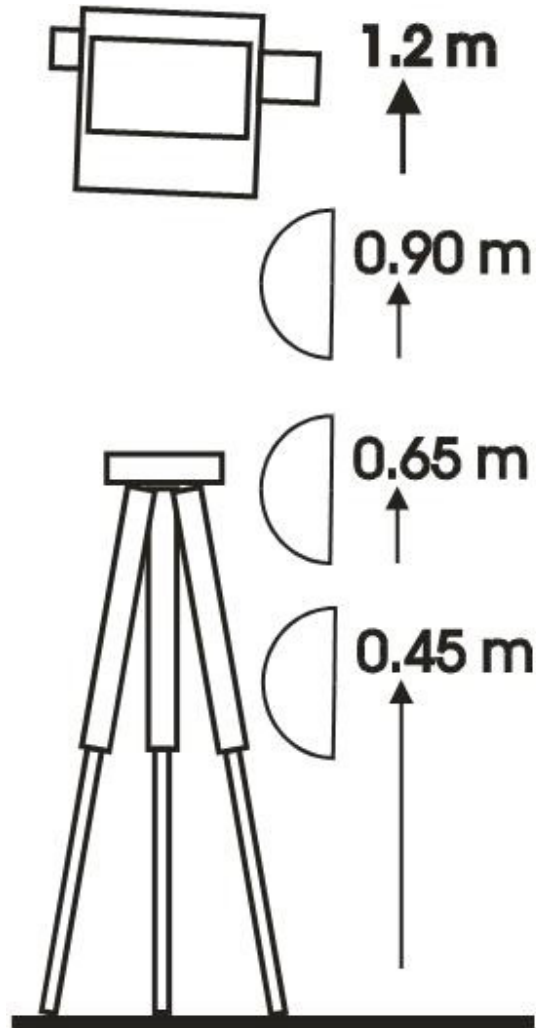
- A. omvendt proportional med observationshøjden
- B. omtrent proportional med belysningshøjden
- C. omtrent uafhængig af afstanden, når blot den er mindst 30 m
- D. (aftager lidt med sideafstanden mellem lygte og luminansmeter)

Forklaring på A (R_L aftager med observationshøjden)

Når man kommer højere op, fylder skyggerne mere og R_L aftager.

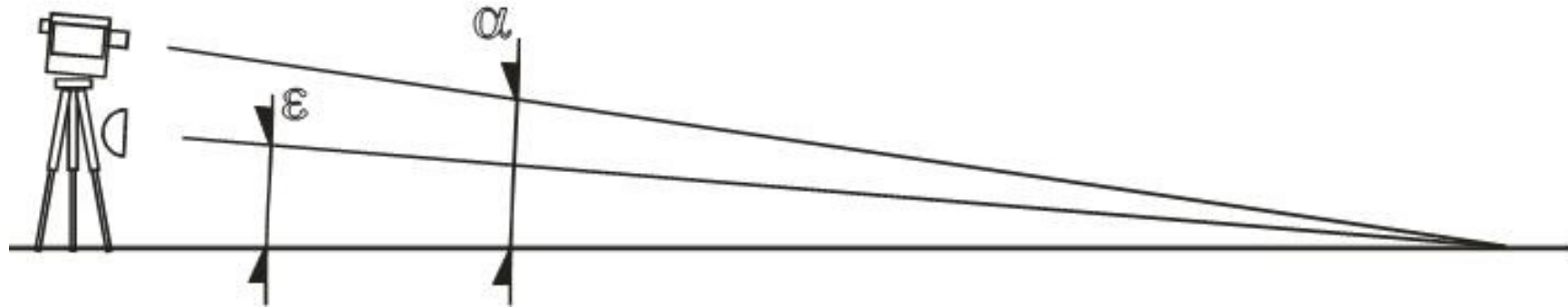
Forklaring på B (R_L vokser med lygtehøjden)

Når lygten kommer højere op, lyser den mere af teksten op og R_L vokser

Forklaring på C (kun lille indflydelse af afstanden)

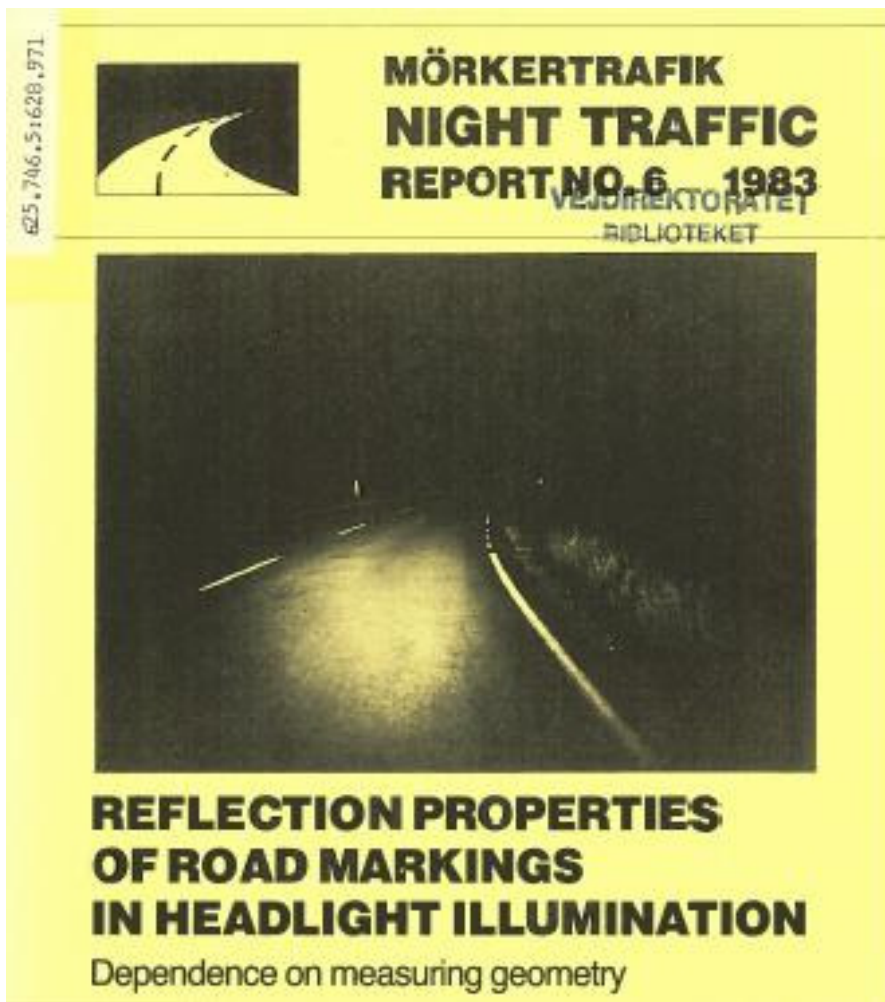
Overflader er kaotiske, når vinklerne er små

Formel for R_L for en vejbelægning

$$\mathbf{R_L = 318 \times \rho \times G \times T}$$

- hvor 318 ($1000/\pi$) skyldes definition og enhed
 ρ er materialets reflektans på en skala fra 0 til 1
 G er forholdet mellem belysnings- og
observationshøjde
og T er en teksturfaktor på en skala fra 0 til 1

Hvordan afhænger R_L af målevinklerne for vejstriber (NMF projekt) ?

Udlægning

Glasperler

Afmærkning til prøveoptagning

Resultat for vejstriber uden glasperler

Resultatet er det samme som for vejbelægninger, og den samme simple formel for R_L gælder fortsat

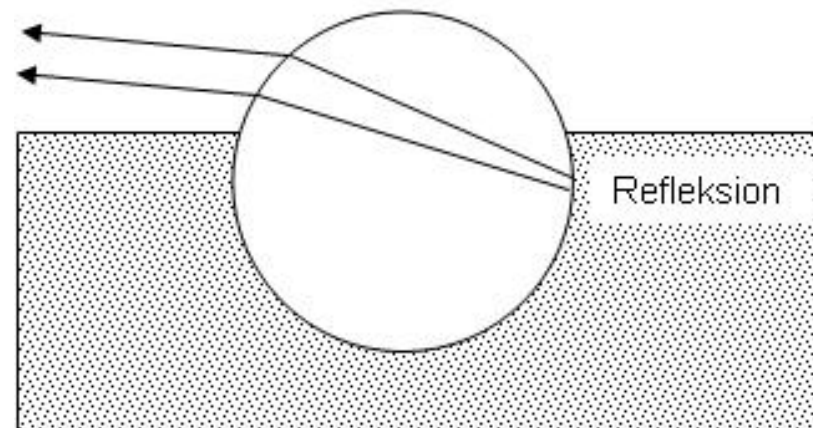
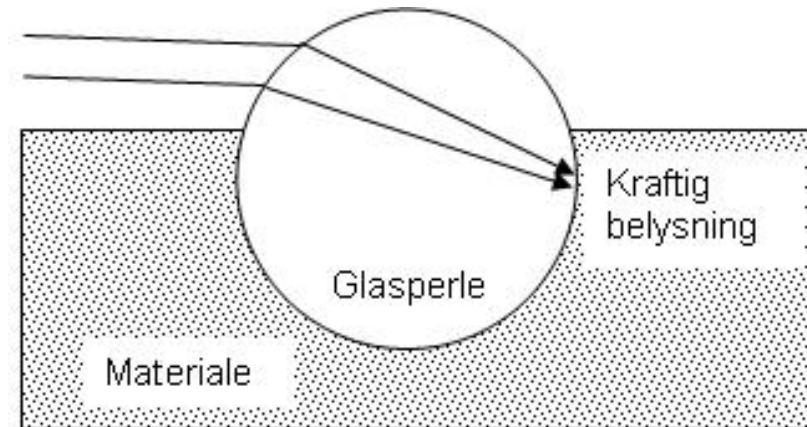
Den eneste forskel er at materialet til vejstriber har en højere reflektans end stenmaterialet til vejbelægninger, hvorved R_L bliver højere

Resultat for vejstriber med glasperler

Samme resultat som for vejbelægninger

En glasperle samler lyset på et kraftigt belyst område og virker som en lup til betragtning af området

- Glasperler forstærker refleksionen fra materialet
- Glasperler er dårlige linser, så det reflekterede lys spredes i et stort vinkelområde
- Resultatet er en moderat forstærkning uden ændring af variationen

Formel for glasperlernes bidrag til R_L

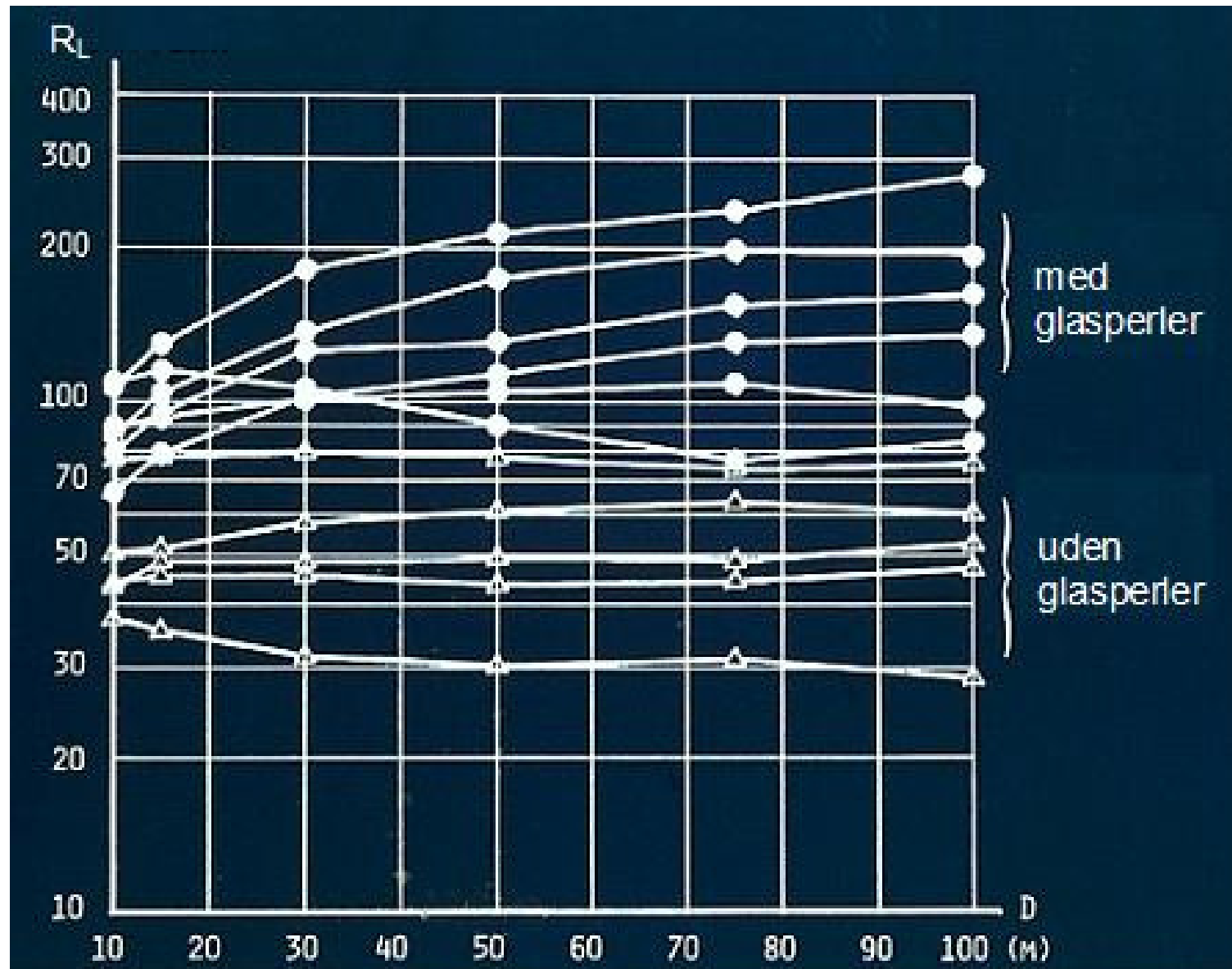
$$\mathbf{R_L = 318 \times \rho \times G \times A \times B}$$

hvor 318, ρ og G har samme betydning som for overfladens bidrag

A er en forstærkningsfaktor med en værdi på cirka 7

og B er den brøkdel af lyset, der rammer glasperlerne

Diagram for vejstriber med og uden glasperler

Det er tilstrækkeligt at måle ved én geometri

Tilskuere på prøvestrækningen

Det er tilstrækkeligt at måle ved én geometri

Det er tilstrækkeligt at måle ved én geometri

Fra cirka 1985 blev der brugt en 50 m geometri i de nordiske lande

I cirka 1995 blev CEN's 30 m geometri indført CEN (EN 1436)

Den samme geometri blev indført i ASTM

EN 1436:1997 D
EN 1436:1997 E
EN 1436:1997 F

EUROPEAN COMMITTEE FOR STANDARDIZATION
COMITÉ EUROPÉEN DE NORMALISATION
EUROPÄISCHES KOMITEE FÜR NORMUNG

Ratifizierter Text der Europäischen Norm
Ratified text of the European Standard
Texte ratifié de la Norme Européenne

ICS: 93.080.20

Deskriptoren: Straßenausstattung, Straßenmarkierung, Reflexion, Retroflexion, Markierungs-Glasperlen, Heißplastikmassen, Kaltplastikmassen
Descriptors: roads, signalling, marking, characteristics, reflection, sunlight, road lighting, motor vehicle head lamps, life: durability, colours, adhesion, quality classes
Descripteurs: route, signalisation, marquage, caractéristique, réflexion, lumière du jour, éclairage des voies publiques, projecteur de véhicule, durée de vie, couleur, adhérence, classe de qualité

Straßenmarkierungsmaterialien - Anforderungen an Markierungen auf Straßen

Anmerkung:

Der Text der Europäischen Norm wird bis zur nationalen Implementierung zwecks Einsichtnahme zur Verfügung gestellt.

CEN weist auf die folgenden Einschränkungen hin, die mit der Anwendung und dem Verweis auf dieses Dokument verbunden sind (siehe Rückseite).

Interessenten können die nationalen Veröffentlichungen dieser Europäischen Norm von den CEN-Mitgliedern, den nationalen Normungsorganisationen von Belgien, Dänemark, Deutschland, Finnland, Frankreich, Griechenland, Irland, Island, Italien, Luxemburg, den Niederlanden, Norwegen, Österreich, Portugal, Schweden, der Schweiz, Spanien, der Tschechischen Republik, und dem Vereinigten Königreich beziehen.

Road marking materials - Road marking performance for road users

Notice:

The text of the European Standard is made available in order to facilitate access to information, pending its national implementation.

CEN draws attention to the limitations which are attached to the use of and reference to this document (see reverse page).

Interested parties can have access to the national publications of this European Standard from the CEN members who are the national standards organizations of Austria, Belgium, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Iceland, Ireland, Italy, Luxembourg, Netherlands, Norway, Portugal, Spain, Sweden, Switzerland and United Kingdom.

Produits de marquage routier - Performances des marques appliquées sur la route

Avertissement:

Le texte de la Norme Européenne est mis à disposition afin de faciliter l'accès à l'information, en attendant sa mise en application nationale.

Le CEN attire l'attention sur les limitations liées à l'emploi de ce document ainsi qu'aux références qui peuvent y être faites (voir au verso).

Les parties intéressées peuvent se procurer les publications nationales de cette Norme Européenne auprès des membres du CEN, qui sont les institutions nationales de normalisation d'Allemagne, d'Autriche, de Belgique, du Danemark, d'Espagne, de Finlande, de France, de Grèce, d'Irlande, d'Islande, d'Italie, du Luxembourg, de Norvège, des Pays-Bas, du Portugal, de la République Tchèque, du Royaume-Uni, de Suède, et de Suisse.

CEN
DS ARKIV-EKSEMPLAR

© 1997 CEN - All rights of exploitation in any form and by any means reserved worldwide for CEN national Members. Tous droits d'exploitation sous quelque forme et de quelque manière que ce soit réservés dans le monde entier aux membres nationaux du CEN. Alle Rechte der Verwertung, gleich in welcher Form und in welchem Verfahren, sind weltweit den nationalen Mitgliedern von CEN vorbehalten.

Rue de Stassart, 36 • B-1050 Bruxelles
Tél : +32 2 550 08 11 • Fax : +32 2 550 08 19

Designation: E 1710 - 97

Standard Test Method for Measurement of Retroreflective Pavement Marking Materials with CEN-Prescribed Geometry Using a Portable Retroreflectometer¹

This standard is issued under the fixed designation E 1710; the number immediately following the designation indicates the year of original adoption or, in the case of revision, the year of last revision. A number in parentheses indicates the year of last reappraisal. A superscript epsilon (ϵ) indicates an editorial change since the last revision or reappraisal.

1. Scope

1.1 This test method covers measurement of the retroreflective properties of horizontal pavement marking materials containing retroreflecting beads, such as traffic stripes and surface symbols, using a portable retroreflectometer that can be placed on the road delineation to measure the retroreflection at a prescribed geometry.

NOTE 1—The restriction to bead based materials is for the purpose of ensuring a sufficiently gradual optical response function (from points of the source aperture to points of the receiver aperture) to allow generous sized instrument source and receiver apertures.

1.2 The entrance and observation angles of the retroreflectometer affect the readings. As specified by the European Committee for Standardization (CEN), the entrance and observation angles shall be 88.76° and 1.05°, respectively.

1.3 This test method is intended to be used for field measurement of pavement markings but may be used to measure the performance of materials on sample panels before placing the marking material in the field.

1.4 *This standard does not purport to address all of the safety concerns, if any, associated with its use. It is the responsibility of the user of this standard to establish appropriate safety and health practices and determine the applicability of regulatory limitations prior to use.*

Performance for Road Users³

3. Terminology

3.1 The terminology used in this test method generally agrees with that used in Terminology E 284.

3.2 *Definitions*—The delimiting phrase “in retroreflection” applies to each of the following definitions when used outside the context of this or other retroreflection test methods:

3.2.1 *coefficient of retroreflected luminance*, R_L , n —the ratio of the luminance, L , of a projected surface to the normal illuminance, E_L , at the surface on a plane normal to the incident light, expressed in candelas per square metre per lux ($\text{cd}\cdot\text{m}^{-2}\cdot\text{lx}^{-1}$).

3.2.1.1 *Discussion*—Because of the low luminance of pavement markings, the units used commonly are millicandelas per square metre per lux ($\text{mcd}\cdot\text{m}^{-2}\cdot\text{lx}^{-1}$).

3.2.2 *co-entrance angle*, β_C , n —the complement of the entrance angle ($90^\circ - \beta$).

3.2.3 *co-viewing angle*, ν_C , n —the complement of the viewing angle ($90^\circ - \nu$).

3.2.4 *entrance angle*, β , n —the angle between the illumination axis and the retroreflector axis.

3.2.5 *observation angle*, α , n —the angle between the illumination axis and the observation axis.

3.2.6 *portable retroreflectometer*, n —a hand-held instrument that can be used in the field or laboratory for measurement of retroreflectance.

3.2.6.1 *Discussion*—In this test method, “portable retroreflectometer” refers to a hand-held instrument that can be placed over roadway delineation to measure the coefficient of retroreflected luminance with a prescribed geometry.

3.2.7 *presentation angle*, γ , n —the angle between the observation half-plane and the half-plane that originates on the illumination axis and that contains the retroreflector axis.

3.2.8 *instrument standard*, n —working standard used to standardize the portable retroreflectometer.

3.2.9 *retroreflection*, n —a reflection in which the reflected rays are returned preferentially in directions close to the opposite of the direction of the incident rays, this property

2. Referenced Documents

2.1 *ASTM Standards:*
D 4061 Test Method for Retroreflectance of Horizontal Coatings²
E 284 Terminology of Appearance²
E 809 Practice for Measuring Photometric Characteristics of Retroreflectors²
2.2 *Other Standard:*
CEN EN 1436 Road Marking Materials—Road Marking

¹ This test method is under the jurisdiction of ASTM Committee E-12 on Appearance and is the direct responsibility of Subcommittee E12.10 on Retroreflection.
Current edition approved Dec. 10, 1997. Published September 1998. Originally published as E 1710 - 95. Last previous edition E 1710 - 95a.
² *Annual Book of ASTM Standards*, Vol 06.01.

³ Available from European Committee for Standardization, Central Secretariat (CEN), rue de Stassart 36, B1050 Brussels, Belgium.

Hvor høje R_L værdier kan vi få ?

Hvid mur: maksimum 318 ($1000/\pi$)

Korte profiler: cirka det halve (pga skygger)

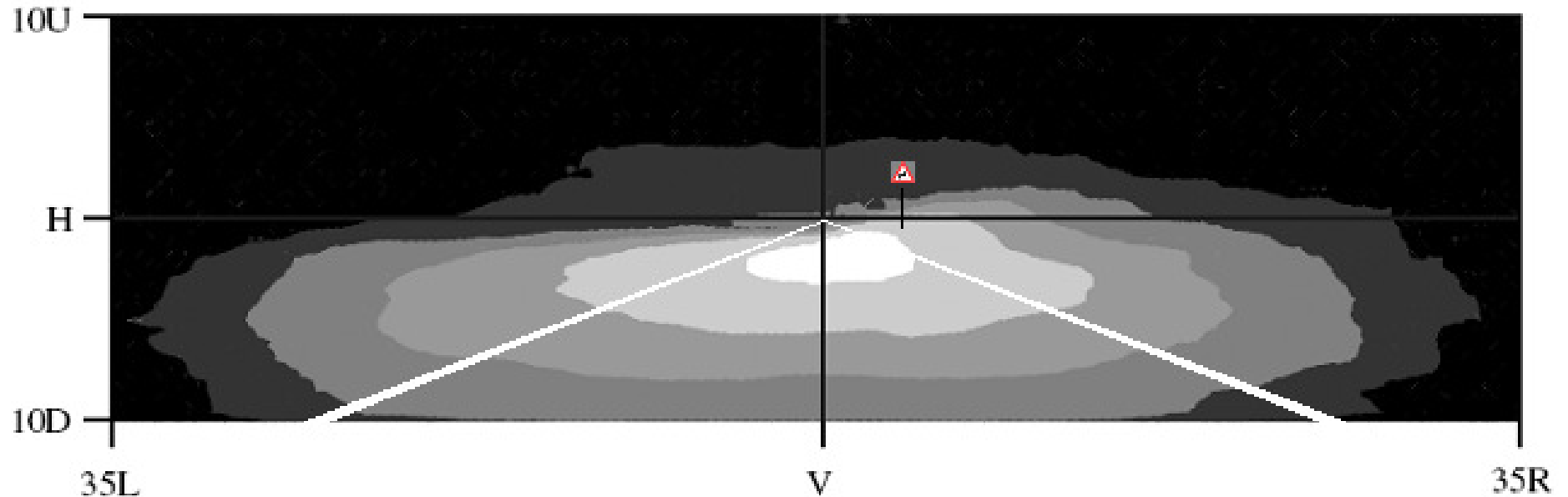
Skarpkantede lyse sten cirka 100

Vejbelægninger, 10 til 30

Vejstriber med virksomme glasperler, op til 400

Sammenligning med retroreflekterende vejtavler

Retroreflekterende vejtavler får meget lavere belysning end vejstriber, men har til gengæld en 100 til 1000 gange kraftigere retrorefleksion inden for en smal retroreflekteret stråle

En prøvestrækning

En prøvestrækning i regnvej

Kun profilerede vejstriber står tilbage

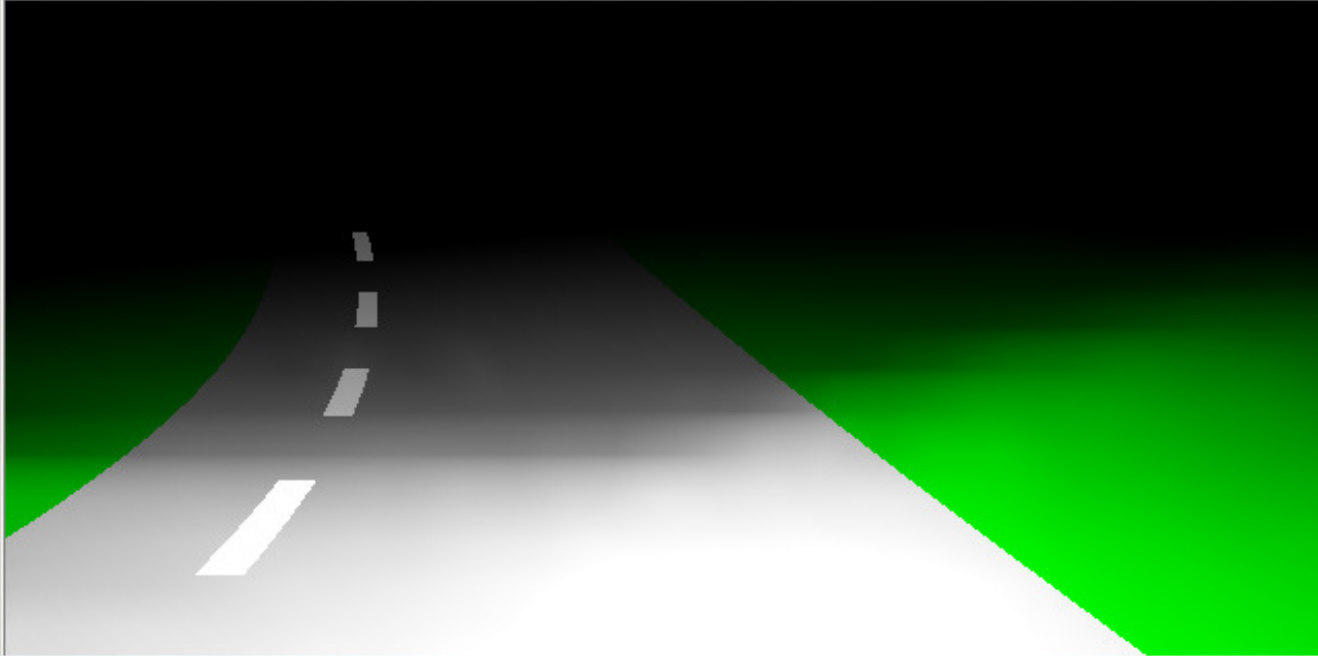

Våd tilstand

Hvor høje værdier har vi brug for (COST 331)?

Visibility distance of longitudinal road markings

Update

Luminance: 0.02 cd/m²

Headlamp(s)
 Low-beam
 EU car 50th percentile

Light output
 See UMTRI-2000-36 for EU cars.
 Note: Set Intensity factor for depreciation.

Result
 THE ROAD MARKING IS VISIBLE AT (VL=10): 50 m
 (gives a preview time of 2.3 s at the speed of 80 km/h)

Driver and vehicle
 Traffic: Left Right
 Vehicle: Car Lorry MC
 Speed [km/h]: 80
 Glare (Veiling luminance) [cd/m²]: 0

Headlamp illumination
 Off Low High
 Intensity factor: 1.00
 Surface RL [mcd/m²/lx]: 10
 Marking RL [mcd/m²/lx]: 100

Diffuse illumination
 Off On
 Illuminance [lx]: 1000
 Surface Qd [mcd/m²/lx]: 80
 Marking Qd [mcd/m²/lx]: 130

Curvature of road
 Horizontal radius [m]: Right Left Straight 500
 Vertical radius [m]: Up Down Flat 500

Marking lay-out
 Type: Continuous Broken
 Position: Left Right
 Lane width [m]: 3.5
 Marking length [m]: 5
 Marking width [m]: 0.2
 Gap length [m]: 5
 Effective marking width used in calculations: 0.100 m

Print **About**
Help **Set-up**

Hvor høje R_L værdier har vi brug for ?

En langsgående vejstribes synlighed afhænger af produktet af:

- vejstribens R_L værdi *)
- vejstribens areal per løbende meter **)

*) egentligt skal vejstribens R_L værdi fratrækkes vejbelægningens R_L værdi

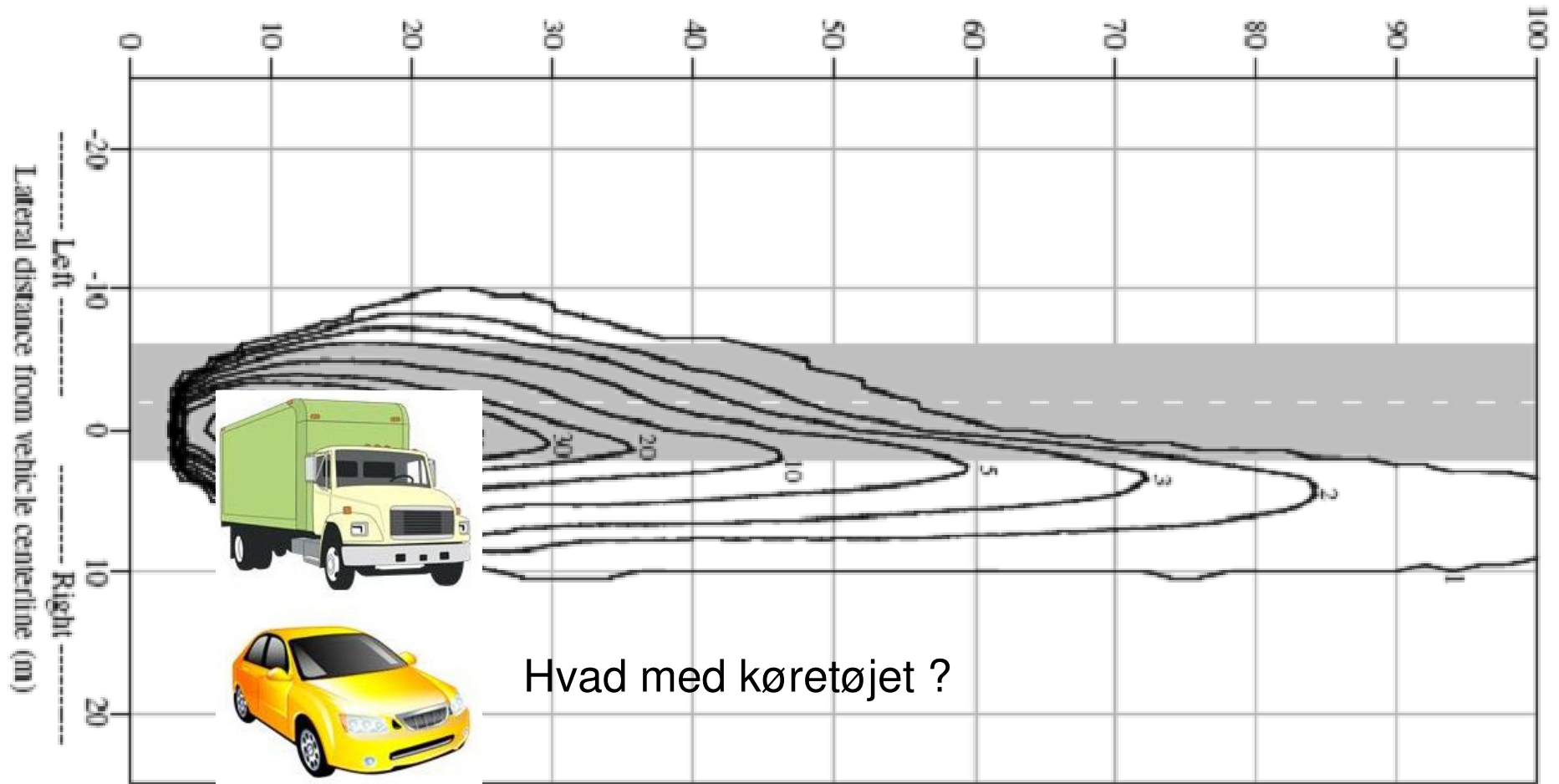
***) for en kontinuert linje er dette stribens bredde, ellers en reduceret bredde

Billygterne og førerens alder spiller ind, mens blænding fra modkørende har en kraftigt reducerende effekt

Man kan se en vejstribe med en R_L værdi på 100 ud til nærlysgrænsen når forholdene er rimeligt gode

Gennemsnitligt nærlys i Europa (UMTRI 2003)

Longitudinal distance from headlamps (m)

Kravværdier og kontrol ved garantiperiodens udløb

Kravværdien for tør tilstand er normalt 100, i nogle tilfælde 150 eller 200

Fuldskalamålinger er meget vanskelige at udføre og benyttes ikke

Bærbare retroreflektometre kan bruges til kontrol, men det er tidskrævende og vanskeliggøres af trafik

Køretøjsbaserede retroreflektometre er bekvemme, men nøjagtigheden diskuteres

Kravværdier og kontrol ved garantiperiodens udløb

Den eneste mulighed for kontrol er pt. bærbare retroreflektometre og ”spandevåd”

Men der er et igangværende projekt om at beregne vådværdien på baggrund af mobil teksturmåling

Projekt om vådværdi

Udgangspunkt: VTI Notat 5 2006 "Prediktion av våta Vägmarkeringars retroreflexion från mätningar på torra vägmarkeringar"

$$R_L(\text{våt}) \cong -8 + 0,14 \times R_L(\text{tor}) + 18 \times \text{MPD} (\pm 16 \text{ enheder})$$

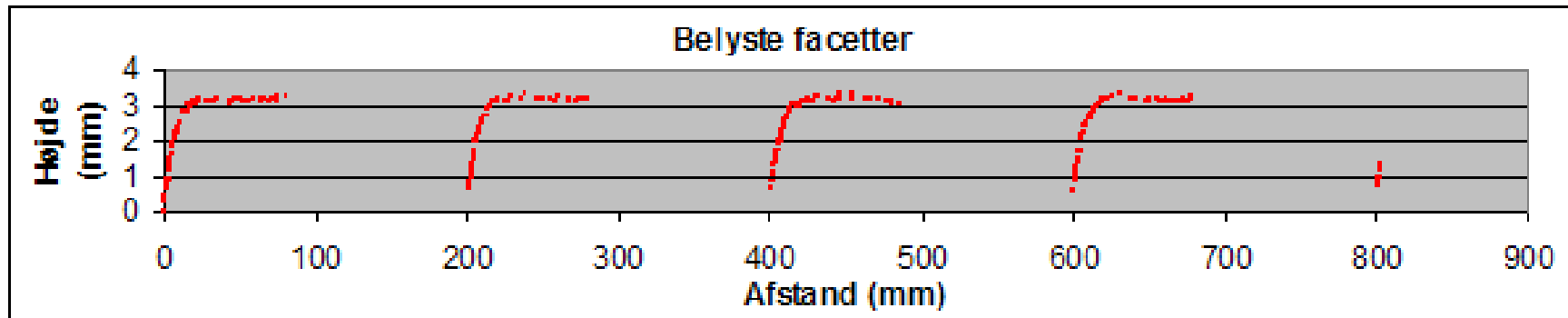
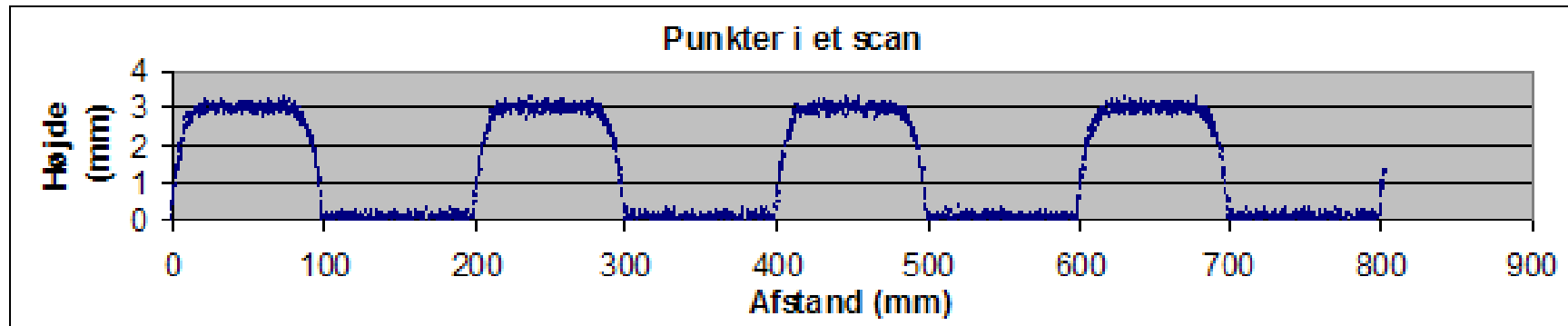
Idé: MPD (Mean Profile Depth) kan erstattes af teksturfaktoren T, som er mere direkte knyttet til profilernes bidrag til R_L så der opnås en bedre korrelation

Eksempel: En Longflex

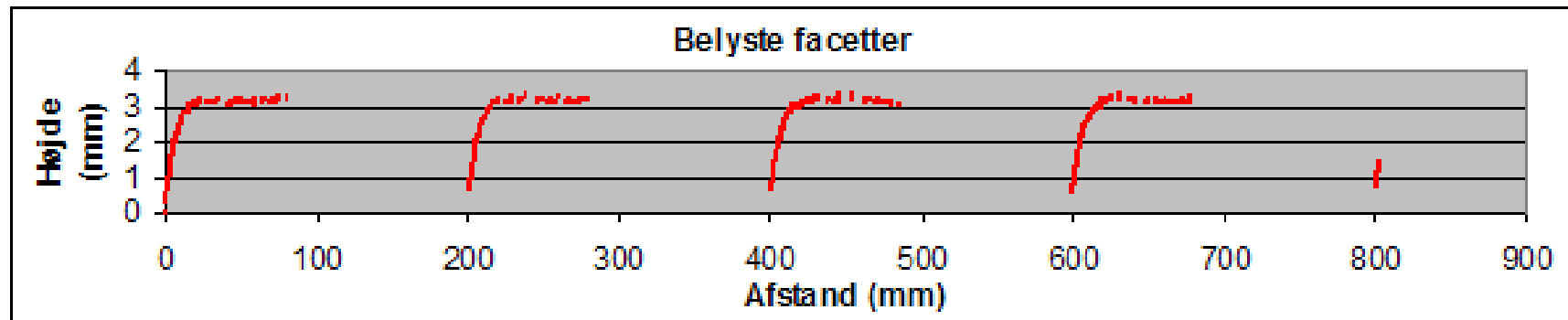
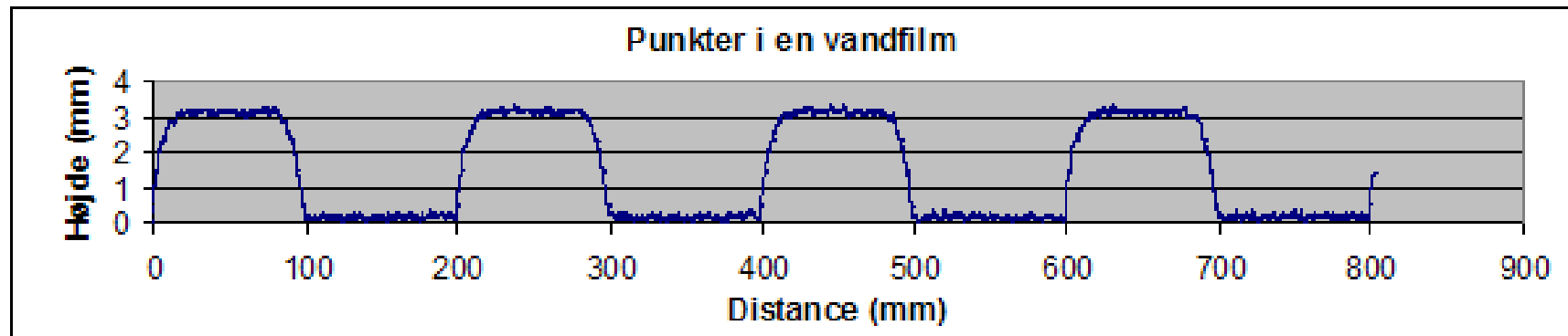
Projekt om vådværdi

Tør tilstand: T beregnes til 0,44; overfladens R_L estimeres til 53

Projekt om vådværdi

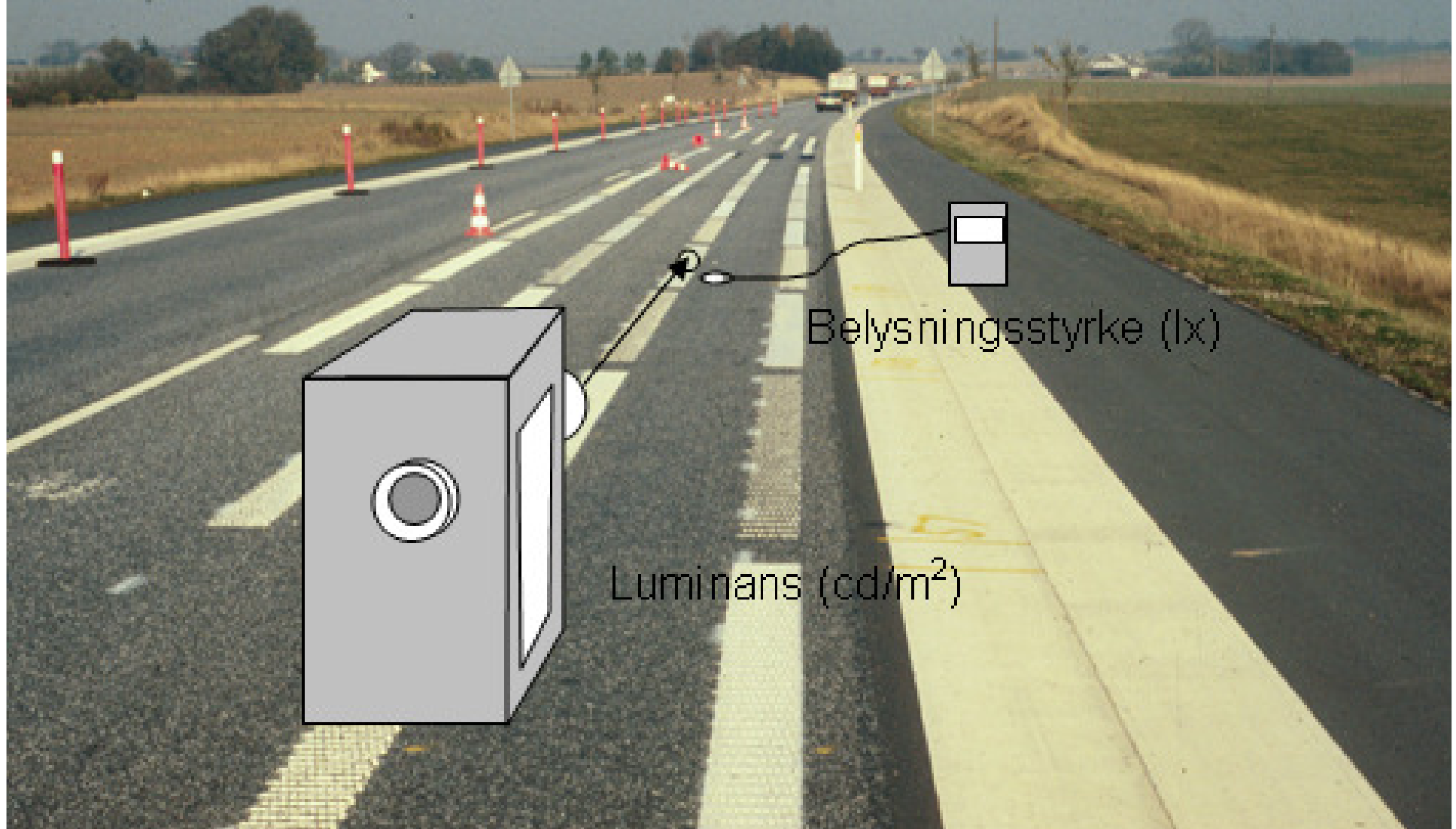
Våd tilstand: T beregnes til 0,13; overfladens R_L estimeres til 15

Vi får se

Luminans koefficient under diffus belysning $Q_d = 1000 \times L/E$
($\text{mcd} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{lx}^{-1}$)

Målegeometrien er 30 m geometrien

Hvor høje Qd værdier kan vi få ?

Vejbelægninger: 40 - 80

Vejstriber: 80 -250

Teoretisk maksimum: 318 ($1000/\pi$)

Dagslys: Tilstrækkelig kontrast fører til lange synsafstande

Modlys; Profilerede striber får lille kontrast og kan helt forsvinde

Qd er også relevant for vejbelysning

Måling af Qd og kravværdier

Qd30 er det bedste måleapparat, men bliver ikke fremstillet længere

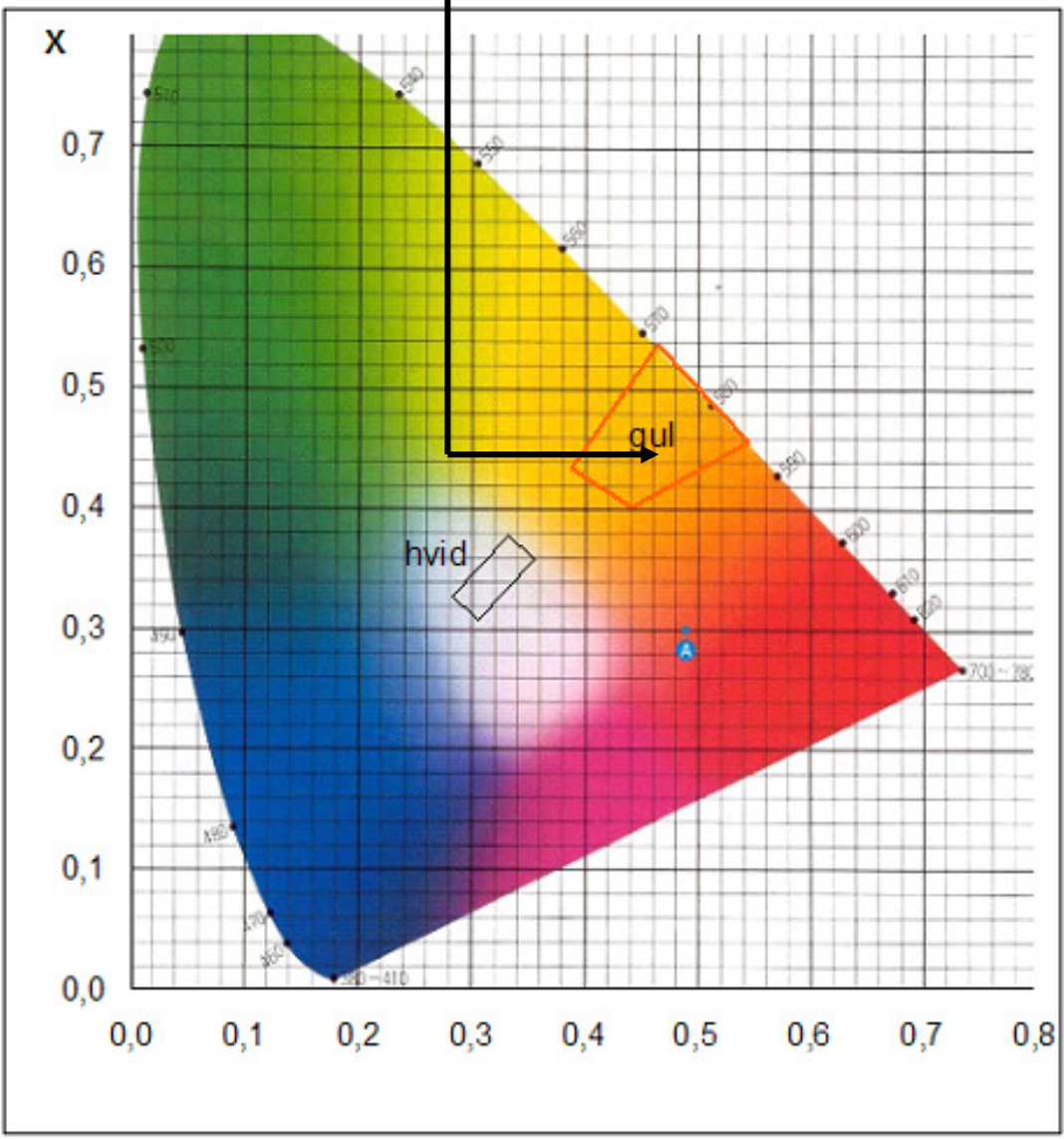
Flere retroreflektometre til måling af R_L er udstyret med en Qd funktion

Der findes ikke udstyr til mobil måling af Qd

Der benyttes som regel kravværdier på 100 eller 130

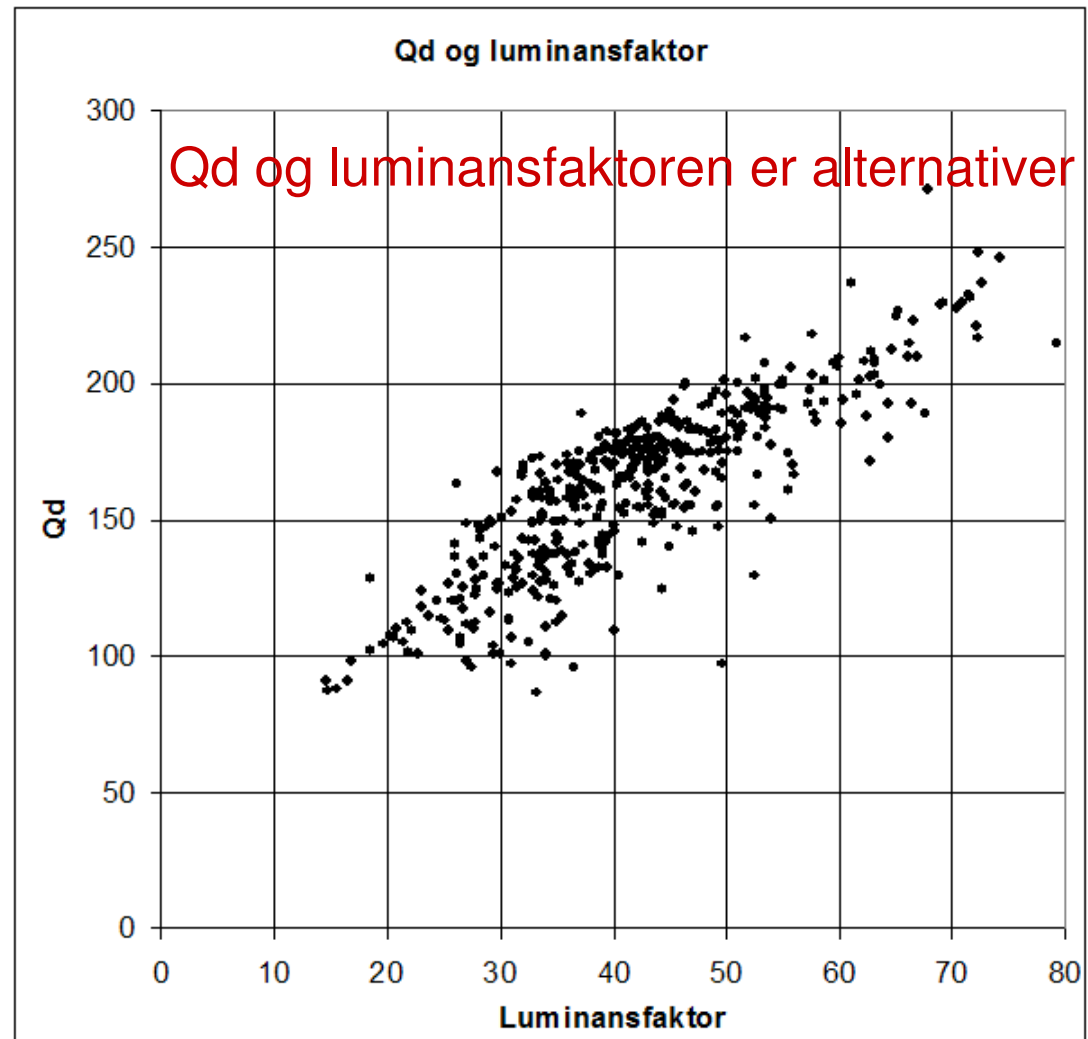
Dagslysfarver

Farvekoordinater x,y

Luminansfaktor

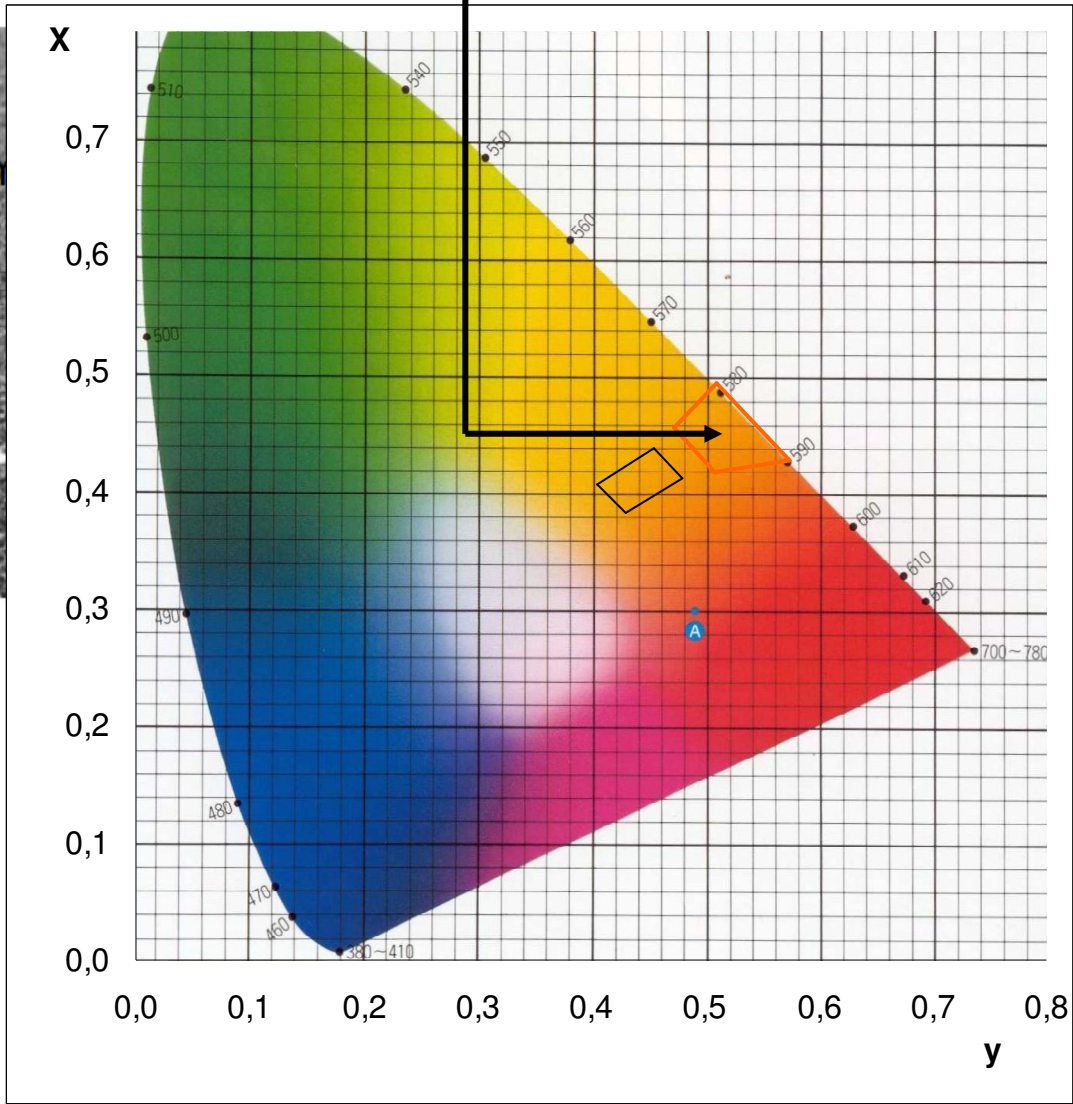
Luminansfaktor i procent

Kravværdier er typisk 30 eller 40%

Farver i billygtebelysning

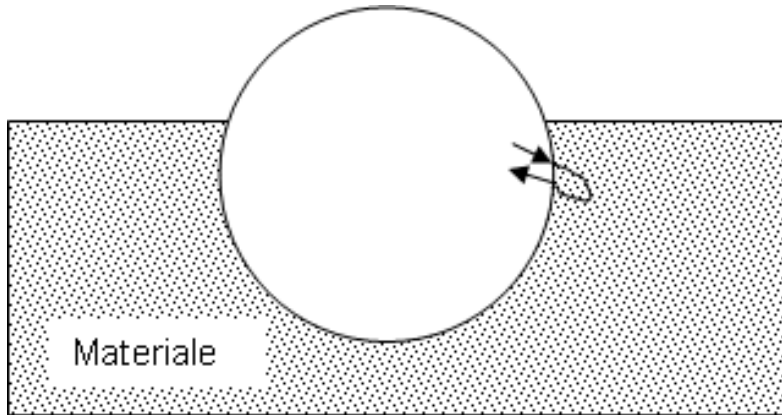
Farvekoordinater x,y

Farveboksene afhænger af belysningen

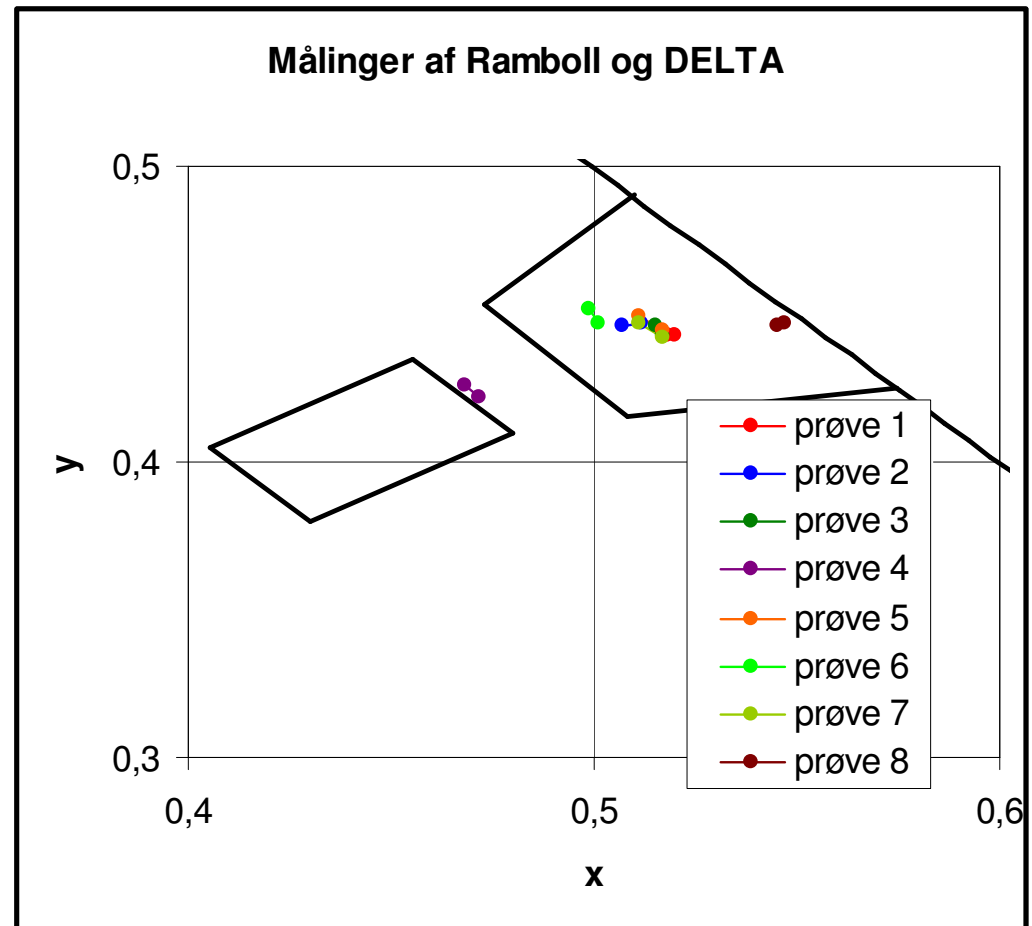
Hvorfor indføre farver i billygtelysning ?

Fordi det er vigtigt at kunne se forskel på hvide og gule vejstriber, og fordi det ikke er givet at en gul vejstribe er gul i billygtebelysning

Lyset skal ind i materialet bag glasperlerne for at blive farvet og materialet skal være gennemfarvet gult

Prøve 4 fejler

Friktion

Friktion er nødvendig og pendulruhedsmåleren er det anbefalede udstyr i EN 1436

Metoden er reproducerbar, hvis der udvises omhu, men den er besværlig, kan ikke anvendes på profilerede vejstriber og relevansen kan diskuteres

Kravværdierne er typisk 50, 55, 60 eller 65

Per Lillestøl

Irena Sasinkova

Andre friktionsmålere

Tak for opmærksomheden

